

СРЕСКИ НАРОДНИ ОДБОР БОСАНСКА ГРАДИШКА (1945–1955); 1945/1955

(Историјат и организација ствараоца фонда, подаци о сређивању и садржају архивске грађе)

Апстракт: У раду су дати основни подаци о архивском фонду Срески народни одбор Босанска Градишка, историјату ствараоца фонда, његовој административно-територијалној надлежности и унутрашњој организацији, као и подаци о сређивању и садржају архивске грађе. Рад је настао након сређивања и обраде фонда и израде сумарно-аналитичког инвентара, а основу текста чини историјска биљешка.

Кључне ријечи: Срески народни одбор Босанска Градишка, административно-територијална јединица, унутрашња организација, закон, архивски фонд, архивска грађа.

Историјат и организација ствараоца фонда

Срески народни одбор Босанска Градишка започео је са радом доношењем Закона о територијалној подјели федералне БиХ на округе, срезове и подручја мјесних народних одбора од 18.8.1945. године¹ и ушао је у састав Бањалучког округа.

Овим законом подручје федералне БиХ дијели се на седам округа (бањалучки, бихаћки, добојски, херцеговачки, сарајевски, травнички, тузлански), а окрузи се дијеле на срезове. Бањалучки округ састоји се од 13 срезова, међу којима је и Босанскоградишки срез.

Доношењем Уредбе о одређивању подручја народних одбора и установљењу сједишта мјесних народних одбора од 29.8.1945. године² утврђена је граница Босанскоградишког среза у оквиру Бањалучког округа и сједишта и подручја 20 мјесних народних одбора у Босанскоградишком срезу (Бистрица, Бос. Градишка, Церовљани, Чатрња, Доња Јурковица, Доњи Подградци, Дра-

¹ Службени лист Федералне БиХ, број 11/45

² Службени лист Федералне БиХ, број 13/45

гељи, Елезагићи, Горњи Карајзовци, Грбавци, Козинци, Ламинци – Сређани, Лисковац, Машићи, Ново Село, Рогољи, Совјак, Трошељи, Турјак, Врбашка).

Усвајањем Закона о административно-територијалној подјели НР БиХ на округе, од 9.1.1947. године,³ територија НР БиХ дијели се на 4 округа (бањалучки, мостарски, сарајевски, тузлански). Срез босанскоградишки остао је у саставу Округа бањалучког.

Ступањем на снагу Закона о административно-територијалној подјели НР БиХ од 7.7.1947. године,⁴ утврђено је да на територији НР БиХ постоје сљедеће административно-територијалне јединице: срезови, градови, градски реони, градска насеља и подручја мјесних народних одбора. Овим законом одређене су границе срезова.

Срез обухвата више подручја мјесних народних одбора која су повезана у једну природну и економску цјелину и која имају заједничке економске, културне и административне интересе. Сједиште среског народног одбора је у мјесту које је животни центар среза.

Срез босанскоградишки обухвата подручја 15 мјесних народних одбора (Бос. Градишка, Чатрња, Бистрица, Драгељи, Лисковац, Греда, Ламинци Сређани, Карајзовци, Машићи, Горњи Подградци, Нова Топола, Романовци, Турјак, Требовљани, Церовљани), а наводе се села, засеоци, насеља и мањи градови у саставу подручја мјесних народних одбора.

Законом о административно-територијалној подјели НР БиХ на области од 21.4.1949. године,⁵ на територији НР БиХ образоване су четири области (бањалучка, мостарска, сарајевска и тузланска). Срески народни одбор Босанска Градишка ушао је у састав Обласног народног одбора Бања Лука.

У Одлуци о бројном саставу обласних, среских, градских и реонских народних одбора, од 6.10.1949. године,⁶ коју је донио Президијум Народне скупштине НР БиХ, одређено је да се у Срез босанскоградишки бира 85 одборника.

Доношењем Закона о административно-територијалној подјели НР БиХ од 9.3.1950. године,⁷ територија НР БиХ дијели се на административно-територијалне јединице: области, срезове, градове, реоне, градска насеља и подручја мјесних народних одбора.

Срез босанскоградишки остао је у саставу Бањалучке области. Град у саставу среза је Босанска Градишка, са сједиштем Градског народног одбора у Босанској Градишци, у чије подручје улази Босанска Градишка.

Овим Законом утврђена су подручја 16 мјесних народних одбора који улазе у састав Среског народног одбора Босанска Градишка:

³ Службени лист НР БиХ, број 2/47

⁴ Службени лист НР БиХ, број 29/47

⁵ Службени лист НР БиХ, број 16/49

⁶ Службени лист НР БиХ, број 40/49

⁷ Службени лист НР БиХ, број 10/50

1. Бистрица, са сједиштем мјесног народног одбора у Бистрици, у који улазе Бистрица и Гашница;
2. Церовљани, са сједиштем мјесног народног одбора у Церовљанима, у који улазе Церовљани, Лужани, Берек и Челиновац;
3. Чатрња, са сједиштем мјесног народног одбора у Чатрњи, у који улазе Чатрња, Буковац, Буквик, Мокрице, Жеравица и Батар;
4. Драгељи, са сједиштем мјесног народног одбора у Драгељима, у који улазе Драгељи, Грбавци, Кијевци и Цимироти;
5. Горњи Подградци, са сједиштем мјесног народног одбора у Горњим Подградцима, у који улазе Горњи Подградци, Доњи Подградци и Козара Планина;
6. Греда, са сједиштем мјесног народног одбора у Греди, у који улазе Козинци, Мачковац, Доња Долина, Горња Долина, Ново Село и Греда;
7. Јабланица, са сједиштем мјесног народног одбора у Јабланици, у који улазе Јабланица и Совјак;
8. Карајзовци, са сједиштем мјесног народног одбора у Карајзовцима, у који улазе Карајзовци, Јунузовци, Трошељи и Вакуф Муслимански;
9. Ламинци Сређани, са сједиштем мјесног народног одбора у Ламинци Сређанима, у који улазе Ламинци Сређани, Ламинци Дубраве, Ламинци Јаружани и Ламинци Брезици;
10. Лисковац, са сједиштем мјесног народног одбора у Лисковцу, у који улазе Лисковац, Брестовина, Чукуле и Дубраве;
11. Машићи, са сједиштем мјесног народног одбора у Машићима, у који улазе Машићи, Вилуси и Миљевићи;
12. Нова Топола, са сједиштем мјесног народног одбора у Новој Тополи, у који улазе Нова Топола, Елезагићи, Рогољи и Ровине;
13. Романовци, са сједиштем мјесног народног одбора у Романовцима, у који улазе Романовци, Мрчевци, Сеферовци и Српски Вакуф;
14. Средња Јурковица, са сједиштем мјесног народног одбора у Доњој Јурковици, у који улазе Доња Јурковица, Горња Јурковица, Средња Јурковица, Шашкиновци и Јазовац;
15. Требовљани, са сједиштем мјесног народног одбора у Требовљанима, у који улазе Требовљани, Милошево Брдо и Врбашка;
16. Турјак, са сједиштем мјесног народног одбора у Турјаку, у који улазе Турјак, Мичије и Козара.

Законом о подјели територије НР БиХ на срезове, градове и општине од 5.5.1952. године,⁸ укидају се мјесни народни одбори а формирају општински народни одбори.

Територија НР БиХ дијели се на срезове, градове и општине. Поједине општине су градске општине. У Срезу босанскоградишком градска општина је

⁸ Службени лист НР БиХ, број 1/52

Босанска Градишка, са сједиштем Народног одбора градске општине у Босанској Градишци, у који улазе Босанска Градишка, Обрадовац, Крушчик, Насип, Бок Јанковац, Мокрице, Жеравице, Чатрња, Брестовчина, Лисковац, Чикуле, Козинци и Мачковац, а општине су Бистрица, Церовљани, Ламинци, Нова Топола, Подградци, Романовци и Турјак.

Доношењем Закона о подручју срезова и општина у НР БиХ, од 12.7.1955. године,⁹ Срески народни одбор Босанска Градишка престаје са радом, а са радом наставља Народни одбор општине Босанска Градишка, који улази у састав Народног одбора среза Бања Лука.

Срески народни одбор Босанска Градишка престао је са радом закључно са 31.8.1955. године, у складу са чланом 18 Закона о спровођењу новог уређења општина и срезова.¹⁰

Унутрашња организација Среског народног одбора Босанска Градишка у периоду 1945–1955. године се мијењала, а чинили су га одјељења која су прерасла у одсјеке, затим су се формирала повјереништва, а касније савјети и секретаријати.

У Закону о устројству народних одбора у Федералној БиХ, од 18.8.1945. године,¹¹ прописано је да послове из дјелокруга среских, градских и реонских народних одбора обављају секретаријати и поједина одјељења, и то одјељење за унутрашње послове, одјељење за финансије, одјељење за привреду, одјељење за социјалну политику, одјељење за народно здравље, одјељење за просвјету и одјељење за грађевине и шумарство. Одјељењима код свих народних одбора руководе повјереници. Секретаријатом руководи секретар. Повјереници су чланови извршног одбора.

У мају 1946. године Народна скупштина ФНРЈ донијела је Општи закон о народним одборима¹² у којем су регулисани задаци и надлежност среских народних одбора.

Поред обављања основних задатака, срески народни одбор је нарочито надлежан за планско руковођење пољопривредом у срезу, за указивање помоћи мјесним народним одборима у извршавању њихових комуналних послова, за подизање и развијање задругарства, локалне индустрије, занатства и трговине у циљу материјалног и културног подизања свог краја, за остваривање мјера социјалног старања, за учвршћивање демократског поретка и чување права грађана, као и за обезбјеђење и контролу правилне примјене закона, прописа и политике виших органа државне власти.

У том циљу срески народни одбори врше одређене послове у области плана, пољопривреде, трговине, индустрије и занатства, радних односа, изград-

⁹ Службени лист НР БиХ, број 17/55

¹⁰ Службени лист НР БиХ, број 16/55

¹¹ Службени лист федералне БиХ, број 11/45

¹² Службени лист ФНРЈ, број 43, од 28. 5 . 1946.

ње села и мањих градова, финансија, културе и просвјете, народног здравља и социјалног старања и у осталим областима.

Ради саображавања унутрашње организације народних одбора на територији НР БиХ Општем закону о народним одборима, Влада НР БиХ донијела је Наредбу о унутрашњој организацији народних одбора, од 16.10.1946. године,¹³ у којој се, између осталог, наводи да ће срески народни одбори имати следеће одсјеке: одсјек за опште послове, одсјек за финансије, одсјек за привреду, одсјек за пољопривреду и шумарство, одсјек за просвјету, одсјек за социјално старање и народно здравље и планску комисију.

У октобру 1948. године Срески народни одбор Бос. Градишка организован је у смислу Наредбе о унутрашњој организацији извршних одбора среских и градских народних одбора Владе НР БиХ, број 611/47 од 29.5.1947. године, и у смислу накнадних упутстава Претсједништва Владе НР БиХ, Сек. бр. 2013/48 од 29.5.1948. године.

Унутрашњу организацију СНО-а Босанска Градишка чинили су: 1) Секретаријат, 2) Одсјек за пољопривреду, 3) Повјереништво за трговину и снабдијевање у чијем саставу су Секретаријат, Управа снабдијевања, Управа трговине, Служба плана и евиденције, Управа за откуп и Трговинска инспекција, 4) Одсјек за индустрију и занатство, 5) Одсјек за комуналне послове, 6) Одсјек за саобраћај, 7) Одсјек за финансије у чијем су саставу Плански сектор, Општи послови и Оперативни сектор, 8) Одсјек за просвјету, 9) Одсјек рада у оквиру којег је Управа за укључивање радне снаге у привреду, 10) Уред за катастар, 11) Одсјек за народно здравље и социјално старање и 12) Планска комисија.¹⁴

Доношењем Уредбе о реорганизацији управног апарата народних одбора, од 28.10.1948. године,¹⁵ одређено је да се у извршним одборима среских и градских народних одбора умјесто досадашњих одсјека оснивају повјереништва за поједине гране државне управе, а извршни одбор среског односно градског народног одбора има и среску (градску) планску комисију и среску (градску) контролну комисију.

Након што је Влада НР БиХ донијела Наредбу о оснивању Повјереништва за државне набавке у среским и градским (реонским) народним одборима, од 14.7.1949. године¹⁶, издвајају се из повјереништава за трговину и снабдијевање среских народних одбора послови државних набавки и откупа, те се за руковођење овим пословима оснива Повјереништво за државне набавке.

Рјешење о унутрашњој организацији и персоналној структури Повјереништва за државне набавке СНО-а Босанска Градишка донио је Комитет за

¹³ Службени лист НР БиХ, број 44/46

¹⁴ АРС БЛ, 101, 115, 19051/48

¹⁵ Службени лист НР БиХ, број 43/48

¹⁶ Службени лист НР БиХ, број 28/49

законодавство и изградњу народне власти Владе НР Бих у августу 1949. године.¹⁷

Повјереништво за државне набавке СНО-а Босанска Градишка има у свом саставу сљедеће организационе односно радне јединице: 1) Реферат за организацију откупа са социјалистичког сектора 2) Одсјек плана и евиденције и 3) Сектор за оперативне послове.

Унутрашњу организацију Повјереништва за трговину и снабдијевање у августу 1949. године чинили су: Управа за снабдијевање, Управа за трговину и Трговинска инспекција.¹⁸ На челу Повјереништва налазио се повјереник.

У извјештају о раду Извршног одбора СНО-а Босанска Градишка, од 15.5. до 25.10.1950. године,¹⁹ дају се подаци о раду повјереништава. Унутрашње организационе јединице СНО-а Босанска Градишка биле су: Секретаријат, Планска комисија, Контролна комисија, Повјереништво за пољопривреду и шумарство, Повјереништво за финансије, Повјереништво за трговину и снабдијевање, Повјереништво за државне набавке, Повјереништво за народно здравље, Повјереништво за социјално старање, Повјереништво рада, Повјереништво за просвјету, Повјереништво за саобраћај, Повјереништво за индустрију и занатство, Повјереништво за грађевине и Повјереништво за комуналне послове.

У 1950. години приступило се формирању савјета грађана при повјереништвима, што је представљало форму учешћа народних маса у раду државне управе.

На 19. сједници Извршног одбора СНО-а Босанска Градишка, од 18.7.1950. године, формиран су сљедећи савјети грађана: Савјет за просвјету, Савјет за државне набавке, Савјет за социјално старање, Савјет за радне односе, Савјет за комуналне послове, Савјет за народно здравље, Савјет за финансије, Савјет за локални саобраћај, Савјет за трговину и снабдијевање, Савјет за грађевине, Савјет за индустрију и занатство, Савјет Планске комисије и Савјет за пољопривреду.²⁰

Чланом 12 Закона о спровођењу реорганизације народних одбора, од 5.5.1952. године,²¹ укидају се извршни одбори народних одбора, њихова повјереништва и њихови досадашњи савјети. Према овом закону народни одбори срезова имају сљедеће савјете: 1) савјет за привреду, 2) савјет за комуналне послове, 3) савјет за просвјету и културу, 4) савјет за народно здравље и социјалну политику и 5) савјет за унутрашње послове.

Администрација народног одбора среза састоји се од секретаријата и потребног броја одјељења, који се могу дијелити на мање организационе једи-

¹⁷ АРС БЛ, 101, 146, 16416/49

¹⁸ АРС БЛ, 101, 146, 16933/49

¹⁹ АРС БЛ, 101, 167, Пов. бр. 2137/50

²⁰ АРС БЛ, 101, 177, 7327/50

²¹ Службени лист НР БиХ, број 11/52

нице. Одјељења се образују за послове једног или више савјета. Одјељењем односно одсјеком руководи начелник одјељења односно шеф одсјека, који је уједно секретар савјета.

Доношењем Закона о народним одборима срезова, од 1.8.1952. године,²² утврђено је да је народни одбор среза, као локални орган државне власти, орган народног самоуправљања у срезу. Народни одбор среза усмјерава и обезбјеђује привредни, социјални и културни развитак среза, учвршћује и развија социјалистичке односе и правни поредак и врши друге законом одређене задатке. Народни одбор среза је највиши орган државне власти среза и њему су подређени сви локални органи управе. Народни одбор среза сачињавају среско вијеће и вијеће произвођача. Среско вијеће је опште представничко тијело свих грађана у срезу. Вијеће произвођача је представничко тијело произвођача, тј. трудбеника који раде у производњи, транспорту и трговини. Произвођачи су представљени у вијећу сразмјерно свом доприносу друштвеној заједници, израженом у њихову учешћу у друштвеном производу среза. Народни одбор среза доноси опште прописе којима се уређују питања од заједничког интереса за цио срез, стара се о правилном раду народних одбора општина и пружа им потребну материјалну, стручну и техничку помоћ. Народни одбор среза има право надзора у погледу законитости рада народних одбора општина.

Срески народни одбор Босанска Градишка наставља дјеловање као Народни одбор среза босанскоградишког.

У документу о евиденцији одборника и органа НОС-а босанскоградишког у 1952. години²³ даје се списак одборника Среског вијећа НОС-а босанскоградишког који су изабрани на изборима 7. 12. 1952. године, списак сталних комисија Среског вијећа (Комисија за одлуке, Комисија за друштвени план и финансије, Мандатно-имунитетска комисија, Комисија за молбе и жалбе, Комисија за народне одборе општина, Комисија за социјалну помоћ), списак одборника Вијећа произвођача који су изабрани на изборима од 1. до 3. новембра 1953. године, списак сталних комисија Вијећа произвођача (Мандатно-имунитетска комисија и Комисија за друштвени план и финансије), списак заједничких комисија Среског вијећа и Вијећа произвођача (Комисија за изборе и постављења и Рачунска комисија) и списак Савјета НОС-а босанскоградишког (Савјет за привреду, Савјет за комуналне послове, Савјет за просвјету и културу, Савјет за народно здравље и социјалну политику и Савјет за унутрашње послове).

У документу о буџету НОС-а босанскоградишког за 1954. годину у прегледима расхода наведени су расходи Секретаријата, Секретаријата за унутра-

²² Службени лист НР БиХ, број 18/52

²³ АРС БЛ, 101, 254, списи без броја

шње послове, Савјета за привреду, Савјета за комуналне послове, Савјета за просвјету и културу и Савјета за народно здравље и социјалну политику.²⁴

У архивској грађи фонда из 1955. године значајан дио грађе чине списи Секретаријата, Секретаријата за привреду, Секретаријата за народно здравље и социјалну политику, Секретаријата за комуналне послове и Секретаријата за просвјету и културу НОС-а босанскоградишког, као и рјешења и одлуке донесени на посебним сједницама и заједничкој сједници Среског вијећа и Вијећа произвођача НОС-а босанскоградишког.

Сређивање и садржај архивске грађе

Сређивање и обрада фонда Срески народни одбор Босанска Градишка започето је у 2006. години, када се приступило сређивању и обради архивске грађе која је преузета у Архив 1979. године заједно са другим фондовима са територије Среза Босанска Градишка (архивска књига у којој је пописана архивска грађа која се предаје односно преузима и записник о примопредаји архивске грађе између Скупштине општине Бос. Градишка и Архива Босанске Крајине Бања Лука, од 9. 10. 1979. године, налазе се у досијеу фонда).

Из архивске грађе у којој су се налазили и други фондови са територије Среза Бос. Градишка извршено је излучивање грађе СНО-а Бос. Градишка (према наведеној архивској књизи). Та грађа упакована је у 98 кутија, а чинили су је списи Среске комисије за извршење конфискације при СНО-у у Бос. Градишци, списи Комисије за додјелу новчане помоћи при СНО-у у Бос. Градишци, списи Грађевинског одсјека, одлуке о оставинској расправи и прегледи оставина Среског суда Бос. Градишка, уговори о учењу заната, платни спискови и ликвидациони картони службеника, учитеља и наставника, списи Управе за путеве СНО-а Бос. Градишка, списи Персоналног одсјека, завршни рачуни трговинских, угоститељских и других предузећа, пољопривредних организација, земљорадничких задруга, трговинских и занатских радњи и друго, изборни материјал за избор одборника за Народни одбор Градске општине Бос. Градишка, народне одборе општина са среза и Народни одбор среза Бос. Градишка (Среско вијеће и Вијеће произвођача), грађа Комисије за пољопривредни земљишни фонд НОС-а у Бос. Градишци, персонална досијеа службеника, пријаве ратне штете са терена мјесних народних одбора која је настала у току Другог свјетског рата (списи Среске комисије за ратну штету за срез Босанска Градишка – попуњени обрасци) и архивска грађа коју чине подаци о погинулим, убијеним, настрадалим или несталим грађанима са територије ФНРЈ у току Другог свјетског рата, које су прикупиле основне организације Савеза бораца НОР-а са територије среза Бос. Градишка (попуњени обрасци за лица са територије среза Бос. Градишка) и други списи без броја дјеловодног протокола.

²⁴ АРС БЛ, 101, 290, 3802/54

Издвојен је око један дужни метар списа са бројевима дјеловодног протокола који је било потребно уложити у одговарајуће кутије, а издвојене су и књиге које припадају фонду.

Након тога обављено је припајање издвојене архивске грађе (98 кутија) фонду СНО Босанска Градишка, коју су чиниле 284 кутије списа из 1945–1955. године (подаци о преузимању и сређивању ове грађе не налазе се у досијеу фонда). Грађа фонда је била смјештена у кутије, дјелимично технички сређена, систематизована хронолошки по годинама и бројевима дјеловодног протокола на повјерљиве списе и опште списе са бројем дјеловодног протокола, списе без броја дјеловодног протокола, списе појединих одсјека који су имали бројеве својих протокола, списе Статистичког уреда при СНО-у Бос. Градишка и списе Управе прихода, а као посебна цјелина издвојени су записници са сједница Народнoг одбора градске општине Бос. Градишка и народних одбора општина са среза, одлуке и рјешења донесени на сједницама, регистри одлука и наредба НОГО-е Бос. Градишка и народних одбора општина са среза из 1952/1955. године.

Након обављеног припајања грађе приступило се сређивању и обради фонда (382 кутије), изради унутрашњих листа прегледа садржаја архивске грађе и изради сумарно-аналитичког инвентара.

У архивском фонду Срески народни одбор Босанска Градишка налази се претежно грађа општег карактера са бројевима дјеловодног протокола, настала дјелатношћу Среског народног одбора у времену 1945–1955. године. Архивска грађа обухвата списе Среског народног одбора Босанска Градишка, тј. његових одјелења, одсјека, повјереништава, секретаријата, реферата, комисија, савјета и других организационих јединица (извјештаји, рјешења, одлуке, увјерења, упутства и друго), затим списе које овом среском народном одбору доставља виши народни одбор у чијем саставу је био, а то је Окружни народни одбор Бања Лука, а касније Обласни народни одбор Бања Лука, односно, до конституисања редовно изабраних обласних народних одбора, Привремени Обласни народни одбор Бања Лука (окружнице, наредбе, упутства, расписи и друго), затим списе мјесних а касније општинских народних одбора који су, као нижи органи државне управе, улазили у састав Среског народног одбора Босанска Градишка (извјештаји о раду, увјерења, потврде и друго), као и списе које достављају републички органи управе НР БиХ – министарства НР БиХ, Предсједништво Владе НР БиХ, касније Извршно вијеће НР БиХ, Секретаријат Владе НР БиХ за персоналну службу и други секретаријати, комитети, главне управе, савјети и други органи (расписи, упутства, рјешења, правилници и друго).

Архивска грађа фонда Срески народни одбор Босанска Градишка садржи 382 кутије списа и 78 књига.

Архивску грађу фонда чине списи различитог садржаја: дозволе и рјешења за вођење приватних занатских, трговачких и угоститељских радњи,

додјелјивање бескаматног зајма за подизање или оправку кућа демобилисаним борцима, одлуке о конфискацији имовине, закључци Среског суда о укњижби права власништва, увјерења о владању лица из среза, увјерења о учешћу у народноослободилачкој борби, изјаве свједока да је лице похађало основну школу, персонална докумената (приједи у службу, откази на службу, премјештаји, превођења службеника у звања и друго), увјерења мјесних народних одбора ради регулисања инвалиднина и друго, издавање свједоци о држављанству и увјерења о бирачком праву, жалбе на разрез пореза и рјешења Пореске комисије, додјелјивање стамбених и пословних просторија, подаци о занатским и трговачким радњама, задругама, млиновима, привредним предузећима, подаци о школама и народном просвјетивању, подаци о инвалидима, избјеглицама и ратној сирочади, планови откупа пољопривредних производа у срезу и извјештаји о откупу, извјештаји о прољетној и јесењој сјетви, жетви и вршиди, оперативни планови грађења задружних и других објеката, жалбе лица из среза на рјешења мјесних народних одбора којима су задужени да предају одређену количину житарица и рјешења СНО-а Бос. Градишка, вођење административно-казнених поступака због прекршаја из уредби о откупу пољопривредних производа и друго, извјештаји о раду одсјека, повјереништава, реферата и савјета СНО-а Бос. Градишка, Среске контролне комисије, Среске планске комисије, Трговинске инспекције и друго, извјештаји о раду мјесних народних одбора, извјештаји о раду Државног дјечијег дома и Средњошколског ђачког дома у Бос. Градишци, Дома за преваспитавање дјеце у Новој Тополи, оснивање, извјештаји о раду и пословање трговинских, пољопривредних, угоститељских и других предузећа у срезу, записници са сједница ИО СНО-а Бос. Градишка и мјесних народних одбора, пренос права власништва на некретницама и развргнуће заједнице некретнина, рјешења о издвајању вишка обрадивог земљишта земљорадника у пољопривредни земљишни фонд општенародне имовине, извјештаји о пријему, подјели и залихама животних намирница и индустријско-занатских производа у срезу, извјештаји о обезбијеђеном снабдијевању становништва, додјелјивање новчане помоћи жртвама рата и лицима чији се храниоци налазе на одслужењу сталног кадровског рока у Југословенској народној армији, подаци о сељачким радним задругама и земљорадничким задругама у срезу и уписи у задружни регистар, иступање земљорадника из чланства у сељачким радним задругама, оснивање Среске занатске коморе у Бос. Градишци и записници са сједница Управног одбора, списи о оснивању и раду Водне заједнице "Лијевче Поље" у Бос. Градишци, предмети о полагању помоћничких испита ученика у привреди из среза, грађевинске дозволе и рјешења којима се дозвољава градња стамбених објеката, постављање старалаца одсутним лицима из среза ради заступања у оставинској расправи пред Среским судом Бос. Градишка, правила о раду земљорадничких задруга и предузећа из среза, платне листе и ликвидациони картони службеника, уговори о учењу заната, завршни рачуни трговинских, угоститељских и других предузећа,

пољопривредних организација, земљорадничких задруга, трговинских и занатских радњи, одлуке о оставинама Среског суда Бос. Градишка и друго.

У архивској грађи фонда налазе се дјеловодни протоколи (једна књига стр. повјерљивог дјеловодног протокола из 1952–1955. године, три књиге повјерљивих дјеловодних протокола из 1947–1949. године и 37 књига општих дјеловодних протокола из 1946–1955. године), именични регистри (шест књига из 1948–1949. и 1952–1955. године), регистри бројева (пет књига из 1946–1949. и 1953–1955. године), дјеловодни протоколи Планске комисије, Статистичког уреда при СНО-у Бос. Градишка (општи и повјерљиви), Управе за путеве и Управе прихода, матичне књиге и именици малодобне дјеце без оба родитеља и без једног родитеља, дјеце ратне сирочади и лица под старатељством из Среза Бос. Градишка и друге књиге.

Списи су писани ћирилицом и латиницом на српско–хрватском језику.

Највећи дио грађе је откуцан на писаћој машини, а мањи дио писан је руком. На појединим документима видљива су физичка оштећења.

У погледу врсте докумената, архивску грађу чине извјештаји, записници, рјешења, увјерења, одлуке, дозволе (дозволе за обављање занатске дјелатности, грађевинске дозволе и друго), молбе, жалбе, расписи, упутства, наредбе, спискови, платне листе и друго.

Архивска грађа се може користити за изучавање стања у срезу од 1945. године и активности које су провођене на обнови и изградњи у свим областима живота: у области пољопривреде, трговине, занатске дјелатности, привреде, грађевинарства, саобраћаја, школства, народног просвјешћивања, народног здравља и социјалног старања, развоја и унапређења задружних односа и других дјелатности на територији среза као и за рјешавање имовинскоправних питања.

Архивска грађа је доступна у складу са Законом о архивској дјелатности Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 119/08) и Упутством о условима и начину коришћења јавне архивске грађе у Архиву Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 36/12).

Сигнатура фонда: АРС БЛ, 101

Инвентар фонда чине сигнатура фонда, редни број кутије и број предмета.

Инвентарске јединице – кутије у инвентару описане су на сљедећи начин:

сигнатура фонда (наведена је само код прве кутије, а да би се избјегло понављање код сљедећих инвентарских јединица се не наводи), редни број кутије у фонду, врста грађе (општа, повјерљива), година, распон бројева списка (или списи без броја), назнака одјељка, одсјека, уреда, управе или комисије (уколико се ради о кутији у којој су смјештени њихови списи), назнака врсте или форме докумената (извјештаји, записници, рјешења, расписи, спискови и

друго), кратак садржај докумената који указује на питања, теме, догађаје и слично који се третирају у документима и на крају се наводи неки важан документ са бројем дјеловодног протокола у загради.

Инвентарске јединице – књиге у инвентару описане су на следећи начин: редни број књиге, назив књиге (дјеловодни протокол, именични регистар, регистар бројева и друго), распон бројева у књизи и година.

Mirjana Ivanic

Administrative National Committee of Bosanska Gradiska (1945–1955); 1945/1955
(History and Organization of the Fund Establishment,
Data on Sorting and Content of Archival Records)

Summary

Administrative National Committees in Bosnia and Herzegovina began to work after adopting the Law on the Territorial Division of the federal Bosnia and Herzegovina on districts, administrations and territories of the local national committees on August 8, 1945. The Administrative National Committee of Bosanska Gradiska was incorporated in the Banja Luka district. The Decree on determining territories of national committees and the seats of local national committees, dated August 29, 1945 established the boundary of the Bosanska Gradiska administration within the district of Banja Luka and headquarters and 20 local national committees in the administration of Bosanska Gradiska. The Administrative National Committee of Bosanska Gradiska ceased to work with the adoption of the Law on Administration and Municipalities in National Republic of Bosnia and Herzegovina from July 12, 1955. The National Board of Bosanska Gradiska municipality continued to work as a part of the National Committee of Banja Luka District.

In this paper are given basic data about archival funds, history of the fund establishment, its administrative and territorial jurisdiction and internal organization from the beginning until the end of its work as well as information about the sorting and content of archival records.